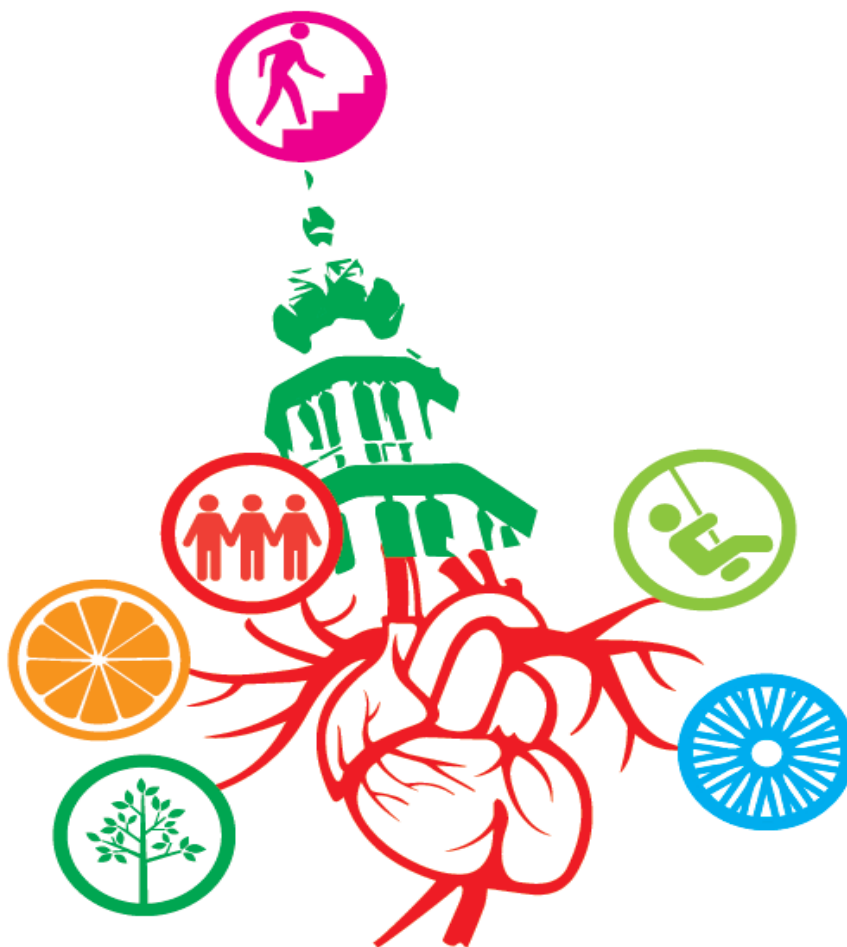

Concept-Healthy Ageing Visie

De G6 voor een Gezonde Stad Groningen

Marieke Zwaving (CS), Tamara Ekamper (SO), Hermien Bazuin/Els Bruinewoud (DMO)
i.s.m. gemeentelijke regiegroep healthy Ageing.

First we shape cities, then they shape us (Jan Gehl, Cities for People, 2010)

Ambitie Groningen Gezonde Stad

1. Healthy Ageing Visie voor een Gezonde Stad

Vooraf

Voor u ligt de *Healthy Ageing Visie* van de stad Groningen. De visie concentreert zich op het ontwerp van een gezonde sociale en fysieke leefomgeving en kwam tot stand in overleg met het UMCG, RUG, Hanzehogeschool (partners in het Akkoord van Groningen) en Healthy Ageing Network Northern Netherlands (HANNN).

De gemeentelijke regiegroep Healthy Ageing, bestaande uit beleidsadviseurs op het gebied van gezondheid, sport, economie, voedsel, ecologie, mobiliteit, leefomgeving en Concernstaf/strategie, was bij de uitwerking van de *Visie* en het *Uitvoeringsprogramma* betrokken

De visie is bedoeld als een versnellingskamer voor de reguliere Healthy Ageing-activiteiten van de Akkoordorganisaties en HANNN. Doel is Groningen als Gezonde Stad, door het vaststellen van een gemeenschappelijke visie op een hoger plan te brengen, (voorbeeld)projecten te organiseren en het profiel van Groningen als Gezonde Stad samen met een brede coalitie van partners gezamenlijk te versterken en uit te dragen met als resultaat gezondere inwoners in een gezonde stad.

Met dit gemeenschappelijke perspectief, dat het sociale, fysieke en economische domein verbindt, beogen we een fundamenteel nieuwe aanpak en werkwijze te realiseren, die op alle fronten de kwaliteit van samenleven in onze stad verhoogt. Het investeren in een gezonde fysieke en sociale leefomgeving, in gezondheid en de kwaliteit van duurzaam (samen)leven, levert niet alleen gezonde burgers in een aantrekkelijke, leefbare stad op, maar loont ook economisch: gezonde mensen dragen bij aan een reductie van de zorgkosten en een gezond stedelijk leven levert een bijdrage aan de concurrentiekracht, is goed voor het vestigingsklimaat en levert werkgelegenheid op.

De Healthy Ageing Visie en het begeleidende Uitvoeringsprogramma vloeien onder meer voort uit het intensieve contact van de Akkoordpartners en HANNN rond de conferentie *Building The Future of Health* (juni 2016), een internationale conferentie over de invloed van de fysieke en sociale leefomgeving op gezondheid. De Akkoordpartners en HANNN leverden een actieve bijdrage aan deze conferentie en besloten na afloop de belangrijkste inzichten en opbrengsten in de stad te verankeren in de vorm van een integrale aanpak van Groningen als Gezonde Stad. Een structurele implementatie van kennis en onderzoek in de beleidspraktijk vormt de basis voor de *Visie* en *Uitvoeringsprogramma*.

Zes kernwaarden voor een Gezonde Stad

In de Healthy Ageing Visie staan zes kernwaarden centraal (de G6) die het leidend principe moeten gaan vormen voor de beleidsprogramma's van de gemeente en voor onze samenwerking met de kennisinstellingen en HANNN: *Actief Burgerschap*, *Bereikbaar Groen*, *Actief Ontspannen*, *Gezond Verplaatsen*, *Gezond Bouwen* en *Gezonde Voeding*. In het begeleidende Uitvoeringsprogramma hebben wij de visie vertaald in een aantal concrete projecten en activiteiten die wij dit jaar met de kennisinstellingen, HANNN het MBO en een groot aantal andere relevante samenwerkingspartners zullen realiseren. Uiteraard in een continue dialoog met de inwoners van onze stad. Hierin is de verbinding gelegd met het reguliere gezondheidsbeleid van de stad.

Wij beschouwen de zes kernwaarden voor een gezonde Stad als het leidend principe voor alle beleidsprogramma's van de gemeente, waarbij een hechte verbinding tussen het sociale, fysieke

en economische domein centraal staat. Wij zullen de komende jaren samen met onze partners bewerkstelligen dat de G6 tot het DNA gaan behoren van gemeente, kennisinstellingen en HANNN.

Wij hebben de concept-Healthy Ageing Visie op 6 april jl gepresenteerd tijdens een startconferentie in het Paleis aan ruim 120 medewerkers van de gemeente, UMCG, RUG, Hanzehogeschool Groningen, HANNN en het MBO.

De Healthy Ageing Visie vormt de basis voor het nieuwe Gezondheidsbeleid waarover de raad overeenkomstig de Wet Publieke Gezondheid in het najaar van 2017 zal besluiten. Door de Visie met het nieuwe gezondheidsbeleid te verbinden - met als eindproduct een overkoepelend Healthy Ageingprogramma voor de stad – kunnen we onze gezondheidsdoelstellingen sneller bereiken. De zes kernwaarden voor een gezonde Stad vormen hierin voor de lange termijn het gemeenschappelijk perspectief en de leidraad voor een gezonde Stad.

Wij nodigen andere partijen (zoals bijvoorbeeld de provincie, het MBO, het Martinizekenhuis, Menzis, FC Groningen, SKSG, woningbouwcorporaties, ondernemers, scholen, sportverenigingen, zorginstellingen etc. nadrukkelijk uit om zich hierbij aan te sluiten zodat de Healthy Ageing Visie breed landt in stad en regio. De belangrijkste voorwaarde voor het realiseren van de Gezonde Stad-ambities is echter de actieve betrokkenheid van de inwoners van Groningen.

De inhoudelijke betrokkenheid van gemeente en kennisinstellingen bij het programma van de conferentie Building The Future of Health en de organisatie van een 'Open Air' programma in de openbare ruimte heeft ons netwerk met andere steden op het terrein van gezonde verstedelijking versterkt en het buitenprogramma bracht de thematiek dichterbij de inwoners van de stad.

1.1 Inleiding

Healthy Ageing (gezond ouder worden) is al jarenlang een speerpunt in een snel vergrijzend Noord-Nederland, in Europa en ook in de stad Groningen. De eerste jaren stonden kennisontwikkeling, onderzoek en onderwijs, sociaal-economische activiteiten, nieuwe bedrijvigheid en spin offs van de kennisinstellingen centraal; in de stad Groningen het meest

zichtbaar op de Healthy Ageing Campus, een gebied van 30 hectare in de binnenstad van Groningen, gewijd aan onderzoeksfaciliteiten, biomedische en farmaceutische bedrijven en organisaties zoals het European Research Institute for the Biology of Ageing en de biobank Lifelines. Binnen het Healthy Ageing Network Northern Netherlands (HANNN) werken kennisinstellingen, noordelijke overheden en bedrijven sinds 2009 samen aan het vergroten van het aantal gezonde levensjaren.

De multidisciplinaire aanpak op het gebied van Healthy Ageing in Groningen en Noord-Nederland, gericht op onderzoek en preventie, leverde Noord-Nederland in 2013 de status van Europese voorbeeldregio op het gebied van Active and Healthy Ageing op. In december 2016 namen HANNN en de Commissaris van de Koning in Brussel voor de tweede keer de prijs voor 'Europese voorbeeldregio' in ontvangst. Deze prijs (de hoogste categorie in de vorm van vier sterren) werd onder meer uitgereikt voor de sterke samenwerking in Noord-Nederland tussen overheden, kennisinstellingen, bedrijfsleven, eindgebruikers en andere partners.

De stad Groningen en Noord-Nederland hebben binnen Europa als voorbeeldregio dus een uitstekende reputatie. Maar wat betekent de Healthy Ageing ambitie van kennisinstellingen, noordelijke overheden en bedrijven voor de inwoners van Groningen? Wat merken zij ervan? Het stellen van deze vraag was een eerste aanleiding voor de ontwikkeling van een Healthy Ageing Visie voor de stad.

Een tweede aanleiding is dat de opvattingen over zorg, gezondheid en ondersteuning nogal veranderd zijn de afgelopen jaren. Dit komt onder meer tot uiting in de decentralisaties en dit vraagt om een nieuwe werkwijze zoals we deze bijvoorbeeld met het gebiedsgericht werken en de WIJ-teams hebben ontwikkeld.

De belangrijkste aanleidingen voor ontwikkeling van een Healthy Ageing Visie zijn echter de sociaal-maatschappelijke en fysiek-economische opgaven in onze stad.

We hebben te maken met toenemende gezondheidsverschillen tussen groepen en wijken en ook het aantal ongezonde levensjaren stijgt. De inwoners van onze stad leven korter dan het landelijke gemiddelde. Ook op het fysieke terrein hebben we een aantal opgaven: de stad groeit en de druk op de openbare ruimte neemt toe. Hoe we onze groeiende, compacte stad leefbaar en aantrekkelijk houden voor alle leeftijdsgroepen is een belangrijk vraagstuk dat in de nieuwe Omgevingsvisie (The Next City) centraal staat. Gezondheid is hierin een verbindend thema.

Het realiseren van onze gezondheidsdoelstellingen (het verkleinen van gezondheidsverschillen tussen groepen en wijken en het vergroten van het aantal gezonde levensjaren) vraagt dus meer dan ooit om een integrale visie en aanpak voor de lange termijn, om samenwerking met een groot aantal partners, om een consequente en systematische toepassing van de kennis en het onderzoek van de kennisinstellingen in de beleidspraktijk en om een continue dialoog met de inwoners van onze stad.

Het inzicht dat naast allerlei preventieve gezondheidsmaatregelen ook de sociale en fysieke leefomgeving een belangrijke bijdrage kan leveren aan de verbetering van de gezondheid van inwoners van steden, krijgt de laatste jaren steeds meer aandacht. Het feit dat een belangrijk deel van de ziektelast omgevingsgerelateerd is, is niet nieuw maar raakt in deze periode van een toenemende verstedelijking steeds meer in zwang.

Het onlangs gepubliceerde rapport *Gezonde leefomgeving, gezonde mensen* van het RIVM belicht de mogelijkheden om een gezonde leefomgeving te bevorderen. Afgezien van het verbeteren van de milieukwaliteit (licht, lucht, geluid etc) worden gemeenten opgeroepen beleid te ontwikkelen op het gebied van een gezonde fysieke en sociale omgeving. Want "een

aantrekkelijke en goed ingerichte leefomgeving stimuleert een gezonde leefstijl met voldoende beweging. Wie in een groene omgeving leeft, voelt zich gezonder en bezoekt minder vaak de huisarts. Bovendien verminderen groen en water de gevolgen van klimaatverandering, zoals wateroverlast en hittestress. Maar ook de sociale leefomgeving speelt een rol: in een prettige buurt is de samenhang groot, voelen inwoners zich veilig en krijgen ze steun.” (RIVM, april 2017.)

Binnen de gemeente vertalen wij deze inzichten in verschillende gemeentelijke programma's: naast het huidige overkoepelende gezondheidsbeleid *Samen Gezond in Stad* - dat wordt uitgevoerd door de WIJ-Teams, via het gebiedsgericht werken en is gericht op zorg en het voorkomen en verkleinen van gezondheidsverschillen (preventie) - doen we ook veel om onze leefomgeving gezond te maken en te houden.

Zo stelt het Meerjarenprogramma mobiliteit de fiets centraal ('op de fiets als het kan, met de auto als het moet'), is er in het Meerjarenprogramma Sport en Bewegen aandacht voor sporten in de openbare ruimte, benadrukt de Voedselvisie het benutten van openbaar groen voor moestuinen (gezond en sociaal). Met het Programma Leefomgeving (in ontwikkeling) wordt invulling gegeven aan een duurzame, aantrekkelijke, groene en klimaatbestendige leefomgeving.

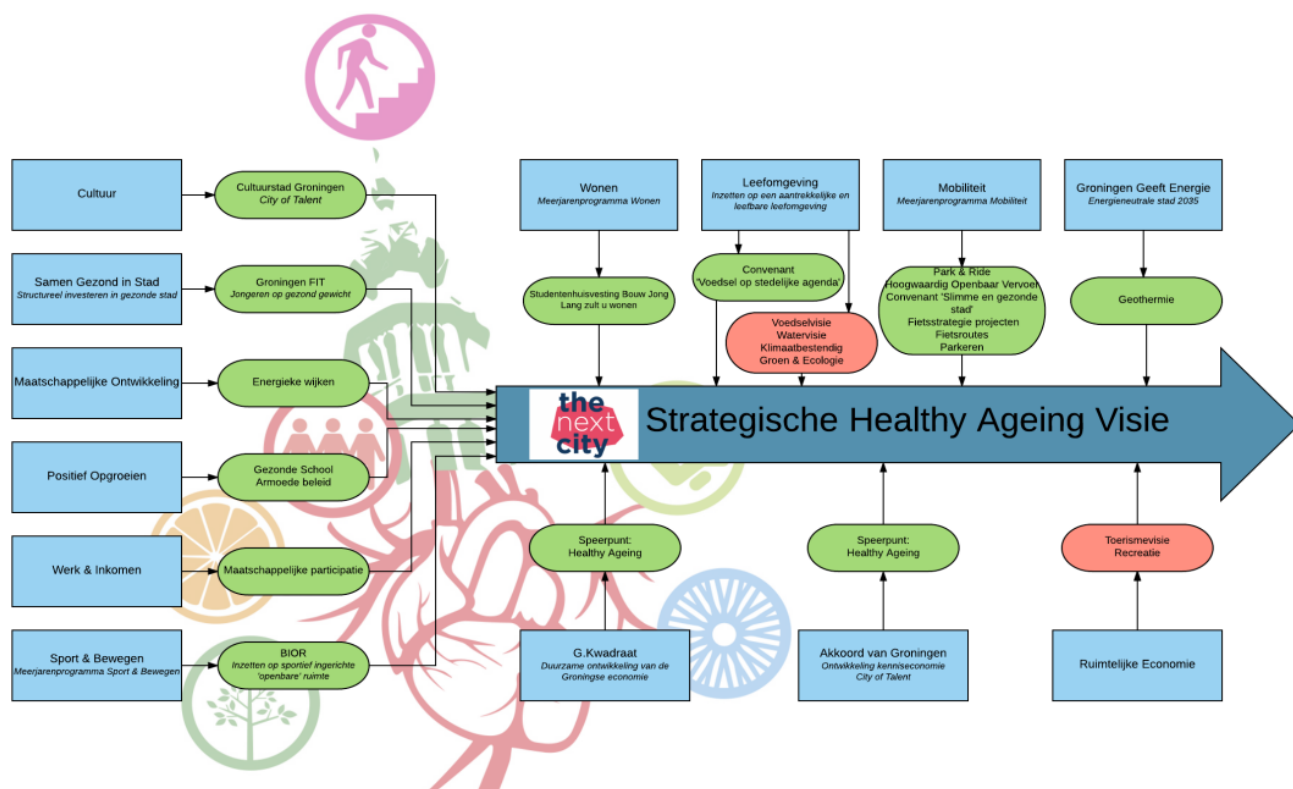
Een gezonde leefomgeving is ook een verbindend thema in de nieuwe Omgevingsvisie *The Next City* die wij in het kader van de landelijk in te voeren nieuwe Omgevingswet ontwikkelen.

De Omgevingswet, die als doel het bevorderen en in stand houden van een veilige en gezonde leefomgeving heeft, zal naar verwachting in 2019 in werking treden. *The Next City* gaat over de fysieke, economische en sociale ontwikkeling van de stad, waarin een goede verbinding tussen fysieke en economische ontwikkeling en maatschappelijke vraagstukken centraal staat. Thema's als gezondheid sociale cohesie en veiligheid worden hierin als integraal onderdeel van stedelijke ontwikkeling meegenomen.

Een gezonde leefomgeving raakt dus aan nagenoeg alle gemeentelijke beleidsprogramma's van welzijn tot cultuur & sport, van werk & inkomen tot verkeer, van bevorderen van innovatie en kennis tot ondernemerschap, van sociale participatie tot veiligheid. Een gezonde leefomgeving gaat over de fiets, wandelvriendelijke wijken- en binnenstad, schoon en veilig openbaar vervoer, leefbaarheid in buurten, duurzame gebouwen, nieuwe samenlevingsvormen, aantrekkelijk en beleefbaar groen, biodiversiteit, mogelijkheden om te sporten in de openbare ruimte, parken en pleinen als ontmoetingsplaatsen; over wonen en zorg in de buurt, over de toekomst van ziekenhuizen en andere zorginstellingen en over de rol die bedrijven in het licht van deze thematiek hebben.

Raakvlakken Gezonde Stad met reguliere beleidsprogramma's

Groningen Gezonde Stad

Winnen van het aantal
gezonde levensjaren

- Cement tussen programma's
- Profilerings
- Relatie onderwijs & onderzoek

Groen = ontwikkelde
programma's

Rood = nog te ontwikkelen
programma's

1.2 Maatschappelijke opgaven: sociaal economische gezondheidsverschillen

In de gemeente Groningen is de gemiddelde levensverwachting bij geboorte precies 80 jaar. Daarmee ligt de gemiddelde levensverwachting van Groningers lager dan in Nederland: Nederlanders worden gemiddeld 1 jaar en vier maanden ouder (bron: CBS, bewerkt door [RIVM](#), 2010-2014)^a.

Hoogopgeleide mannen in Nederland leven 6 jaar langer dan laagopgeleide mannen, hoogopgeleide vrouwen leven 6,7 jaar langer dan laagopgeleide vrouwen (bron: CBS [Statline](#)).

Uit de Gezondheidsmonitor Volwassenen uitgevoerd door de GGD'en, CBS en RIVM blijkt dat ongeveer 8% van de bevolking in Nederland een laag opleidingsniveau heeft^b. In sommige wijken in de gemeente Groningen is het percentage volwassenen met een laag opleidingsniveau beduidend hoger (GGD Groningen, 2012/ of O&S^c). Dit betekent dat ook de levensverwachting in deze wijken lager is dan het stedelijk en landelijk gemiddelde.

Het RIVM stelt dat de kans om in dit soort stedelijke woonwijken gezond oud te worden significant kleiner is dan elders. Deze wijken nodigen meestal niet uit tot bewegen en gezond gedrag.

Eenzaamheid, stress en andere welvaartsziekten leiden vaak tot een hogere sterfte. Tot nu toe is het niet gelukt om de verschillen in gezondheidskansen tussen groepen inwoners en wijken binnen Nederland terug te dringen. En dit is meer dan ooit nodig in een periode waarin de leefbaarheid in steden onder druk staat door een groeiende trek naar de stad.

Gezondheid wordt daardoor een steeds belangrijker onderwerp op de maatschappelijke agenda. Het besef dat een goede gezondheid een belangrijke voorwaarde is voor het volgen van onderwijs, deelname aan arbeidsproces, het hebben van een sociaal netwerk en dat het vergroten van het aantal gezonde levensjaren tot een daling van de zorgconsumptie leidt, werkgelegenheid en economische groei oplevert, wint aan belang. Allemaal facetten van het leven die onontbeerlijk zijn in een samenleving die steeds complexer wordt, met nieuwe sociale verbanden en alternatieve samenlevingsvormen. Een samenleving ook, waarin overheden steeds meer aansturen op eigen kracht, eigen regie en zelfredzaamheid (van zorgen voor... naar zorgen dat...). Omgekeerd is meedoen aan de samenleving door het volgen van onderwijs, het doen van betaald of vrijwilligerswerk of andere vormen van maatschappelijke participatie van invloed op de gezondheid en het welbevinden van burgers.

In de huidige opvattingen over gezondheid, waarin de nadruk ligt op positieve gezondheid en eigen regie, raakt gezondheid aan alle beleidsterreinen en meerjarenprogramma's; positief opgroeien, sport & bewegen, leefomgeving, wonen, maatschappelijke ontwikkeling, zorg, arbeid, werk & inkomen, fietsbeleid, voedselstrategie etc. Dit inzicht leidt er toe dat we gezondheid – of breder welbevinden – beschouwen als een sociale, ruimtelijke en ook economische opgave.

Om de gezondheid en het welbevinden van onze burgers te vergroten is het dus van belang te investeren in onderwijs, werk en participatie. Daarnaast is het van belang te investeren in een sociale en fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen, tot de consumptie van gezonde voeding, een omgeving die veilig is en zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie bevordert.

Wij vinden het daarom van belang bij de toekomstige fysieke, economische en sociale ontwikkeling van de stad gezondheid en welzijn van onze inwoners als een belangrijk vertrekpunt te nemen.

Toelichting

^a Laagopgeleid betreft alleen basisonderwijs

^b Voor een volledig overzicht t.a.v. levensverwachting zie deze [link](#).

^c O&S heeft ook gevraagd naar het hoogst genoten opleidingsniveau op buurniveau.

1.3 Visie

In het licht van deze ontwikkelingen hebben wij de bijgevoegde Healthy Ageing Visie *De G6 voor een Gezonde Stad Groningen* ontwikkeld in samenwerking met de Akkoordpartners (UMCG, RUG, Hanzehogeschool) en het Healthy Ageing Network Northern Netherlands (HANNN). De visie concentreert zich op het ontwerp van een gezonde sociale en fysieke leefomgeving. De Healthy Ageing Visie verbindt de beleidsprogramma's het fysieke, economische en sociale domein.

Ondanks het feit dat gezondheid bijna alle gemeentelijke beleidsterreinen raakt en terugkomt in een groot aantal gemeentelijke programma's, ontbreekt een eensluidende, integrale visie op Groningen als een Gezonde Stad met gezonde inwoners; een visie die de verschillende programma's uit het fysieke en sociale domein stevig met elkaar verbindt door de formulering van een gezamenlijke doelstelling, een gemeenschappelijk perspectief voor de lange termijn, gebruik makend van elkaars kennis en kunde; binnen de gemeente en buiten de gemeente (onderwijs en onderzoek van de kennisinstellingen.)

Om dit te bereiken hebben we in samenwerking met de kennisinstellingen een Healthy Ageing Visie ontwikkeld, een gezamenlijke strategie van het fysieke, sociale en economische domein voor een gezonde stad: een Visie die alle genoemde gemeentelijke meerjarenprogramma's met elkaar – en met het onderzoek van de kennisinstellingen - verbindt. Met de formulering van zes kernwaarden voor een Gezonde Stad (de G6) hebben we een overkoepelende aanpak en een *Uitvoeringsagenda* vastgesteld waarin een aantal projecten en activiteiten zijn gedefinieerd. De Healthy Ageing Visie wordt gevoed door de inhoudelijke programma's van de stad, kennisinstellingen en HANNN.

1.4 De relatie met het nieuwe gezondheidsbeleid vanaf 2018

Het huidige gezondheidsbeleid – *Samen Gezond in Stad* – loopt eind 2017 af.

In het najaar van 2017 besluit de raad over het nieuwe gezondheidsbeleid voor de periode 2018-2022. Overeenkomstig de Wet Publieke Gezondheid dient elke gemeente hier inhoud aan te geven. Wij zullen het door de raad vast te stellen nieuwe gezondheidsbeleid verbinden met deze Healthy Ageing Visie. Uiteindelijk moet dit aan het einde van 2017 leiden tot een integraal Healthy Ageingprogramma voor de stad met een integrale begroting. Zo kunnen we onze Gezonde Stad-ambities uitvoeren op basis van een ambitieus beleid, dat gekoppeld is aan de nieuwe manier van (gebieds)gericht werken met de WIJ-Teams en aan de af te sluiten dienstverleningsovereenkomsten met de GGD.

Omdat Healthy Ageing aan alle beleidsterreinen van de gemeente raakt zullen wij de raad voorstellen de Healthy Ageing Visie de basis te laten vormen van het nieuwe gezondheidsbeleid vanaf 2018.

Hierbij zij de volgende zaken relevant:

- Zes kernwaarden (de G6) fungeren als leidraad voor een Gezonde Stad;
- De verbinding van gezondheid met andere domeinen, zoals armoede, sport, economische zaken, participatie en meedoen, voedselbeleid, fysieke leefomgeving (met behulp van aanjagers);
 - * De verbinding tussen taken op het gebied van de publieke gezondheid (GGD) met het sociale en fysieke domein;
 - De verbinding tussen gezondheid en het gebiedsgericht werken (Gebiedsprogramma's); de zes kernwaarden uit de *Healthy Ageing Visie* fungeren hierbij als leidraad;
 - Via de WIJ-teams investeren in preventie, in samenspraak met bewoners en andere partners in de wijk;
 - Via het programma *Positief Opgroeien* stimuleren dat kinderen en jongeren gezond en veilig opgroeien in een stimulerende omgeving. Daar waar dat niet vanzelfsprekend is bieden we ondersteuning aan. In juni a.s. zullen wij uw raad nader over dit onderwerp informeren.

1.5 Healthy Ageing en economisch groeien

Gezondheid en welbevinden sluit ook aan bij economische thema's. Gezonde steden zijn immers leefbaar en aantrekkelijk op sociaal, fysiek en economisch terrein. Het gaat dus ook over wonen en zorg in de buurt, over de toekomst van ziekenhuizen en andere zorginstellingen en over de rol die

bedrijven in het licht van deze thematiek hebben.

Het inzicht dat het voorkomen van ongezondheid een directe invloed heeft op economische groei, wint aan belang: een verbetering van de gezondheid leidt tot een reductie van de stijgende zorgkosten, vergroot de kansen op het voltooien van een opleiding, het vinden van werk en leidt dus tot een daling van uitkeringen.

Healthy Ageing is een belangrijk speerpunt in het economische beleid van de stad. De sector is goed voor 123.000 arbeidsplaatsen. In Groningen werken kennisinstellingen en bedrijven samen aan innovaties op het gebied van zorg die bijdragen aan langer gezond blijven. UMCG en Siemens ontwikkelen nieuwe technieken waarmee persoonlijke zorg geboden kan worden op basis van inzichten van Big Data zoals LifeLines. IT-bedrijven in onze stad bundelen de krachten voor Big Data gerelateerde onderzoeken in de gezondheidszorg. De Agro&Food Industrie ontwikkelt kennis op het gebied van gezonde en veilige voedselvoorziening. Binnen het economische beleid is verder aandacht voor *de cross-overs* tussen Health & IT (bijvoorbeeld gaming, creatieve industrie) en Health & Technology (bijvoorbeeld specialistische ziekenhuisapparatuur aanpassen voor individueel gebruik thuis), ontwikkelingen die de zelfredzaamheid van burgers vergroten en tegelijkertijd nieuwe kansen bieden voor de economische ontwikkeling van stad en regio.

Hoe sociale, fysieke, economische, omgevings- en maatschappelijke factoren van invloed zijn op gezondheid en waarom de gezondheidsverschillen tussen verschillende groepen mensen (bijvoorbeeld tussen hoger en lager opgeleiden) steeds groter worden zijn belangrijke onderzoeksvragen van wetenschappers uit allerlei disciplines. De biobank LifeLines, waarin de gezondheidsgegevens van 170.000 Noord-Nederlanders wordt verzameld, is een goudmijn als het gaat om het formuleren van een antwoord op deze vragen.

Ook een aantal verzekeraars en grote voedingsbedrijven ziet het belang van preventie als belangrijke voorwaarde voor een goede gezondheid, getuige de citydeal voedsel die onlangs in het kader van Agenda Stad door twaalf steden en bedrijven werd ondertekend, waaronder Groningen.

In 2017 zullen wij een 'strategische economische Healthy Ageing Agenda' vaststellen als uitwerking van het economische programma G-Kwadraat. Deze economische agenda zullen wij opnemen in het overkoepelende Healthy Ageingprogramma voor de stad.

2. De Gezonde Stad als gemeenschappelijk perspectief

2.1 Gezonde steden

De stad is populair en steden groeien. Hoe steden leefbaar kunnen blijven, aantrekkelijk en gezond voor alle leeftijden is een vraag die steden zich overal ter wereld steeds vaker stellen. Het besef groeit dat de directe leefomgeving van invloed is op het welbevinden en de gezondheid van inwoners en dat deze leefomgeving door de inrichting van steden is te beïnvloeden. Dit blijkt onder meer uit het onlangs gepubliceerde rapport *Gezonde leefomgeving, gezonde mensen* van het RIVM dat gaat over de mogelijkheden om een gezonde leefomgeving te bevorderen en gemeente oproept om beleid te ontwikkelen op het gebied van een gezonde fysieke en sociale omgeving.

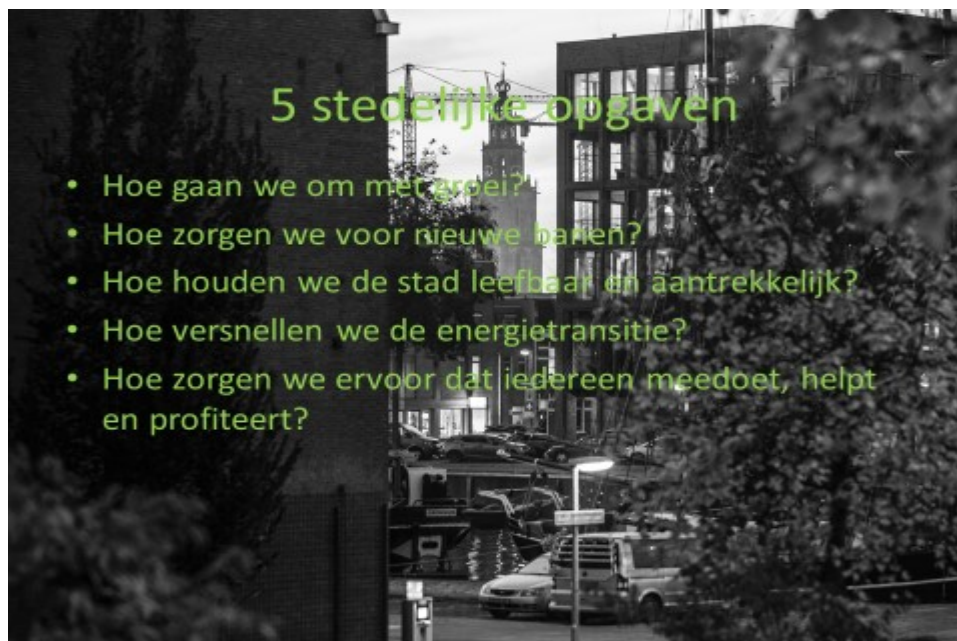
Gezonde steden zijn steden met schone lucht, schoon water, een lage CO₂ uitstoot, veel groen, met ruimte om te sporten en te bewegen elkaar te ontmoeten, duurzame gebouwen, veilige fiets-, en wandelroutes, met duurzame en gezonde voedselvoorziening, een economisch sterke en sociale stad waar iedereen meedoet; een stad dus met gezonde inwoners.

Groningen is een compacte stad; bijna alle ruim 200.000 inwoners wonen binnen een straal van 5 kilometer, alle belangrijke voorzieningen zijn op loop- of fietsafstand en voetgangers en fietsers hebben volop de ruimte. De inrichting en infrastructuur dragen er toe bij dat onze inwoners haast ongemerkt gezond blijven. Ingrepen in het verleden, zoals het autoluw maken van de binnenstad, hebben een gunstige basis gecreëerd om op verder te bouwen. Met onder meer als gevolg dat er bijna nergens in de wereld zoveel wordt gefietst als in Groningen. Verder is Groningen een veilige stad met schone lucht, schoon water en een lage CO2-uitstoot en hebben we een lange traditie op het gebied van wijkgericht werken en op het gebied van een preventie gericht gezondheidsbeleid op buurtniveau. Met onze nieuwe *Binnenstadvisie* komen er nieuwe wandelroutes, bredere fietspaden, een forse uitbreiding van de fietsenstallingen en krijgen voetgangers en fietsers nog meer ruimte. De inrichting van de openbare ruimte van de stad nodigt uit tot bewegen.

De groeiende aandacht voor het fenomeen van de gezonde stad is een mondiale ontwikkeling. De al sinds de Woningwet van 1901 geldende notie dat de alledaagse (fysieke) leefomgeving gezond en ongezond gedrag beïnvloedt en dat we deze omgeving kunnen aanpassen is opnieuw populair in deze tijd van urbanisatie. Gedragswetenschappers bevestigen keer op keer dat het gemakkelijker is *'to change your environment than to change your mind'*. (Bron: Brian Wansink).

De invloed van de ruimtelijke en sociale omgeving op gezondheid – in het begin van de 20ste eeuw nog vanzelfsprekend – is wereldwijd opnieuw leven ingeblazen als een relatief nieuw aandachtsgebied binnen het brede thema Healthy Ageing. Dit thema wint aan belang sinds de Wereld Gezondheid Organisatie (WHO) dit onderwerp agendeerde.

In een tijd waarin de trek naar de stad groot is, presenteren steden en ook regio's zich mondiaal steeds vaker als Gezonde Stad of Gezonde Regio door gezondheid niet alleen als één van de uitgangspunten te nemen bij de beleidsvorming binnen het sociale, maar ook binnen het fysieke domein. Hoe groeiende steden aantrekkelijk en leefbaar te houden voor alle burgers, van jong tot oud, hoe ervoor te zorgen dat iedereen meedoet, helpt en profiteert, zijn belangrijke opgaven voor de toekomst, ook in groeistad Groningen, waarin deze vraagstukken de basis vormen van de nieuwe Omgevingsvisie *The Next City*.

Een gezonde leefomgeving is hierin een verbindend thema dat nagenoeg alle gemeentelijke beleidsprogramma's raakt.

Eén van de opgaven is een antwoord te vinden op de groei van een compacte stad als Groningen. Hoe blijft de stad leefbaar en aantrekkelijk als een steeds groeiende groep inwoners en gebruikers gebruik maakt van dezelfde openbare ruimte en de voorzieningen waardoor de druk op deze ruimte toeneemt? Dat vraagt om aanpassing van de fysieke omgeving, maar ook van gedrag. In de binnenstad krijgen voetgangers en fietsers meer ruimte waardoor het verblijfsklimaat een impuls krijgt. Iedereen helpt mee in de groeiende stad. Sociale cohesie en kleinschaligheid zijn van groot belang. Dit zijn de randvoorwaarden voor een omgeving waarin mensen elkaar kennen, zich om elkaar bekommeren en elkaar ondersteunen (Actief Burgerschap.)

In de wijken wordt ontmoeting, (sociale) veiligheid, versterking van de sociale samenhang, cultuur en bewegen in de openbare ruimte en de bereikbaarheid van zorgvoorzieningen steeds belangrijker. Hoe zorgen we ervoor dat iedereen zorg op maat krijgt? Hoe kunnen fysieke voorzieningen bijdragen aan ontmoetingen in de wijken? Hoe kan de kwaliteit van de leefomgeving een sturend principe worden voor de inrichting van de stad? Hoe houden we de openbare ruimte veilig en toegankelijk voor jong en oud? We willen dat iedereen zich veilig voelt en dat de openbare ruimte aantrekkelijk voor een groeiende groep ouderen én voor onze jongere bevolking.

Buitenshuis nodigt de fysieke ruimte en infrastructuur en de beschikbaarheid van openbaar groen uit tot beweging en tot elkaar ontmoeten, op parken en pleinen, in plantsoenen en op onze meren en plassen. De fijnmazige fietsstructuur in en rondom de stad nodigt uit tot bewegen en dat heeft een directe invloed op onze gezondheid: want elke dag een uur bewegen te voet of op de fiets - verlengt de gemiddelde levensduur met vijf jaar.

Stadsgroen biedt in een tijd van klimaatverandering verkoeling en ontspanning. We blijven daarom investeren in een klimaatbestendige stad met meer openbaar groen en een slimme opvang en geleiding van regenwater. Groen en water moeten voor alle inwoners en gebruikers van de stad bereikbaar zijn en blijven. Waar mogelijk voegen we groen en water toe (bijvoorbeeld op de deksels op de Zuidelijke ringweg).

Naast deze belangrijke randvoorwaarden om gezond ouder te worden is de lucht in onze stad schoon en gezonde voeding nabij. Onze luchtkwaliteit blijft goed omdat onze inwoners steeds vaker kiezen voor duurzame energiebronnen: voor zonnepanelen, windenergie en aardwarmte in de vorm van geothermie. Ook onze vervoermiddelen zijn schoon met elektrische bussen en transport op waterstof.

Om de luchtverontreiniging en het verkeerslawaai in onze stad te beperken hebben we het convenant 'Slimme en gezonde Stad' gesloten met het ministerie van Infrastructuur en Milieu.

3. Zes kernwaarden voor een Gezonde Stad (De G6)

Een betere verbinding tussen de Healthy Ageing-gerelateerde programma's en activiteiten van stad, kennisinstellingen, HANNN en andere later aan te sluiten partijen wordt steeds belangrijker om de gemeenschappelijke doelstellingen - het winnen van extra gezonde levensjaren en het verkleinen van gezondheidsverschillen - te bereiken.

In een compacte stad, waar de lijnen kort zijn, al een aantal goed werkende (bestuurlijke) samenwerkingsverbanden bestaan waarin stad, kennisinstellingen, clusterorganisaties en bedrijven zijn vertegenwoordigd (zoals het Akkoord van Groningen), en met de WIJ-teams en de gebiedsteams een perfecte infrastructuur ligt, kunnen we met een gezamenlijke gezondheids-visie

onze ambities op het terrein van een gezond stedelijk leven, sneller realiseren. Met een gezamenlijke visie van stad, kennisinstellingen en HANNN, waarin fysieke projecten worden verbonden met sociaal beleid, kan Groningen (stad en regio) zich sterker manifesteren als Gezonde Stad en als proeftuingebied op het gebied van Healthy Ageing.

Voor de stad, kennisinstellingen en HANNN geldt dat er sprake is van een breed gedeelde behoefte om de bestaande samenwerking meer structuur en inhoud te geven.

Naast de noodzaak van een inhoudelijk kader, vragen de kennisinstellingen en HANNN de stad een actieve partner te zijn op het gebied van Healthy Ageing, onder andere door kennis en onderzoek te vertalen in beleid en toe te passen in concrete (voorbeeld)projecten.

Daarnaast hebben de kennisinstellingen de gemeente nodig om onderzoeksvragen te kunnen baseren op maatschappelijke vraagstukken. Bovendien wordt in de zorg & welzijnsopleidingen 'leren in de praktijk' steeds belangrijker en daar hebben de kennisinstellingen de stad en de wijken voor nodig.

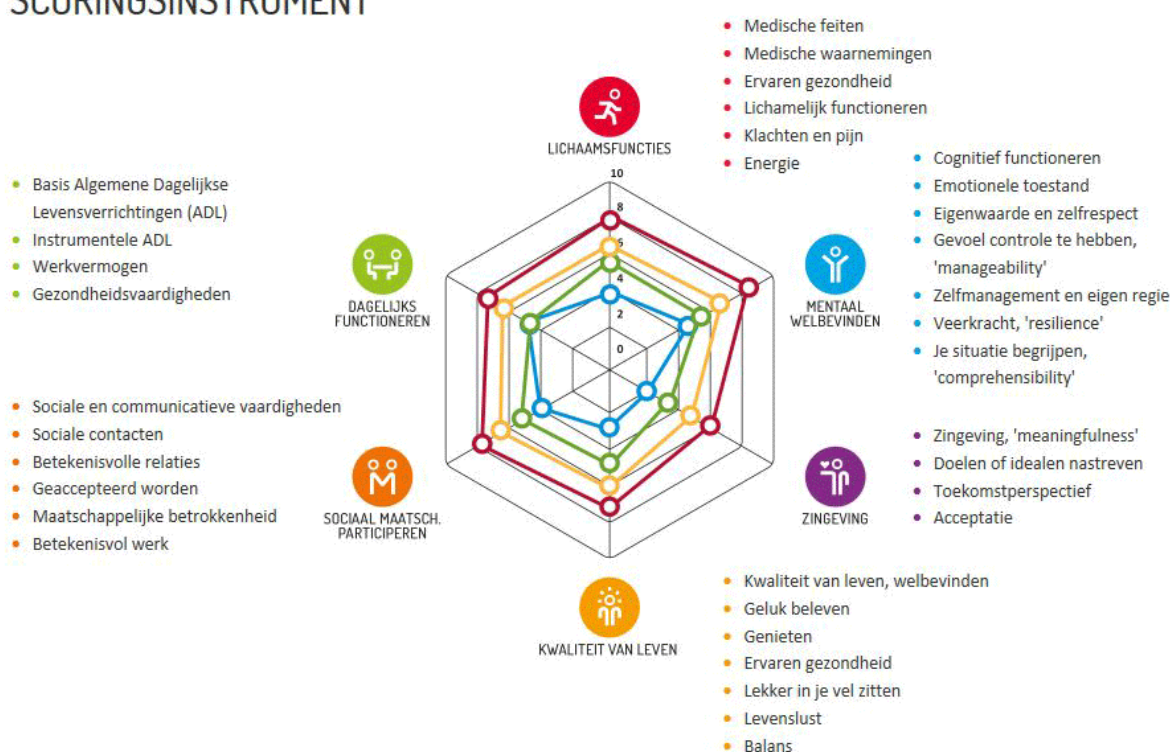
Als we gezond ouder willen worden, ligt de sleutel in een gezonde, actieve levensstijl met gezonde voeding en voldoende beweging. Een gezonde fysieke en sociale leefomgeving moet dat gedrag stimuleren en mogelijk maken. Dit laat ook het onderzoek aan de Blue Zones zien, gebieden in de wereld waar de bevolking gemiddeld veel ouder wordt dan elders. Deze Blue Zones zijn al jaren onderzoeksgebied van wetenschappers. In de vijf gebieden die als Blue Zone worden gekenmerkt, ontdekten zij een aantal specifieke kenmerken in de bevolkingsgroepen die zich centreren rondom beweging, zingeving, een actieve levensstijl, gezonde voeding en een gezonde omgeving.

Deze elementen vinden we terug in de sinds 2011 geldende definitie van gezondheid van Machteld Huber (Institute of Positive Health): *Gezondheid is het vermogen je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.* Hierin ligt de nadruk op positieve gezondheid, op eigen kracht: van (medische) nazorg naar voorzorg (preventie). In deze nieuwe definitie staan het fysieke en psychische welbevinden niet meer centraal (de oude WHO-definitie). In plaats daarvan is het accent komen te liggen op het vermogen van mensen om zich aan te passen en de eigen regie te voeren over zijn of haar leven.

Dit nieuwe concept wordt 'positieve gezondheid' ¹genoemd en sluit naadloos aan bij de huidige ontwikkelingen in de zorg en ondersteuning waarbij steeds meer de nadruk wordt gelegd op eigen kracht en zelfredzaamheid van burgers. Dit vraagt een integrale aanpak van gezondheidsbevordering, waarin ook aspecten als mentaal welbevinden, participatie, zingeving en sociale contacten een rol spelen.

In het door Huber ontwikkelde concept van een positieve gezondheid staan zes pijlers centraal die de randvoorwaarden zijn voor het kunnen voeren van een eigen regie: Lichaamsfuncties, Mentaal welbevinden, Zingeving, Kwaliteit van leven, Sociaal maatschappelijk participeren en Dagelijks functioneren. Deze pijlers zijn in onderstaand schema nader uitgewerkt.

SCORINGSINSTRUMENT

De World Health Organisation hanteert vergelijkbare criteria in de checklist die de WHO heeft ontwikkeld voor Age-friendly Cities: *Outdoor Spaces and Buildings, Transportation, Social Participaton, Respect and Social Inclusion, Civic Particiation and Employment, Communication and Information, Community and Health Services*.

3.1 De G6 als perspectief voor een Gezonde Stad

(zie bijlage 2 voor het Uitvoeringsprogramma en de planning voor 2017).

Bij de fysieke, economische en sociale ontwikkeling van de stad zijn de gezondheid en het welbevinden van de inwoners belangrijke uitgangspunten. Een omgeving die uitlokt tot gezond gedrag (of ongezond gedrag ontmoedigt) is een belangrijke voorwaarde voor een gezonde levensstijl. Deze dagelijkse leefomgeving moet veilig zijn, uitnodigen tot ontmoeting en beweging, herstellend vermogen uitlokken en de consumptie van gezonde voeding, zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie stimuleren (aansluitend bij de gezondheidsdefinitie van Huber.)

¹ Positieve gezondheid is het vermogen van mensen om zich aan te passen en de eigen regie te voeren in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. In dit concept ligt de nadruk op eigen kracht en mogelijkheden van het individu (Huber, 2012)

Wij hebben zes kernwaarden geformuleerd (de G6) die als leidraad en toetssteen moeten gaan dienen voor een Gezonde Stad. De richtlijnen zijn deels ontleend aan de pijlers van het concept van positieve gezondheid van Machteld Huber, aan de kenmerken van Blue Zones en aan de criteria van de WHO voor Age-friendly cities. Doel is dat de G6 tot het DNA van stad, kennisinstellingen en zoveel mogelijk andere organisaties in stad en regio gaan behoren.

Om deze kernwaarden verder gestalte te geven stellen wij gezondheid en welbevinden centraal in de fysieke ruimte, namelijk daar waar mensen zich bewegen, en brengen daarmee een continue dialoog op gang over de wisselwerking tussen openbare ruimte en het gedrag van mensen. De G6 zijn hierin leidend.

Bij de uitwerking van deze kernwaarden in concrete projecten verbinden wij kennis en onderzoek, aan het Healthy Ageingbeleid.

Open Air Programma Building The Future of Health, juni 2016

Actief Burgerschap NB

We stimuleren onze inwoners om actief mee te doen aan het verbeteren van de eigen leefsituatie; bij de inrichting van de eigen straat, buurt of wijk om ideeën te leveren voor sport, spel en recreatie. Sociale cohesie en kleinschaligheid zijn van belang om er voor te zorgen dat mensen elkaar kennen en zich om elkaar bekommeren.

Bereikbaar Groen

De stad maakt de stedelijke ruimte groener, met aandacht voor de kwaliteit en diversiteit zodat het door verschillende doelgroepen kan worden beleefd en gebruikt. Zo dragen wij bij aan een gezonde stedelijke leefomgeving, betere luchtkwaliteit, verkoeling bij hitte, een hogere biodiversiteit, waardoor het algemeen welzijn van onze inwoners wordt verhoogd.

Actief Ontspannen

We bieden onze inwoners, - jong én oud - geschikte ontmoetingsplekken in de openbare ruimte om elkaar te ontmoeten, te sporten en te recreëren.

Gezond Verplaatsen

We bevorderen een actieve, gezonde leefstijl door een gezonde en veilige omgeving te bieden voor wandelaars en fietsers. We vergroenen ons openbaar vervoer met waterstof- en elektrische bussen en fietskoeriers zorgen voor een schone pakketbezorging.

Gezond Bouwen

We bieden een gevarieerd aanbod aan duurzame woningen en gebouwen die de bewoners in staat stellen zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen en werken in de vertrouwde leefomgeving; met een aantrekkelijke verbinding tussen binnenruimte (het gebouw) en de buitenruimte.

Gezonde Voeding

We bevorderen het bewustzijn rond gezond, duurzaam voedsel en stadslandbouw. We stimuleren het verbouwen en/of verkopen en de beschikbaarheid van gezonde verse producten, zoveel mogelijk afkomstig uit de regio.

4. Doelstellingen, resultaten, randvoorwaarden en indicatoren

Door het formuleren van gemeenschappelijke doelstellingen voor de lange termijn, de ontwikkeling van gezamenlijke projecten, het opzetten van een projectorganisatie en afstemming over een gezamenlijke communicatie kunnen wij samen met andere relevante partijen onze ambities voor een gezonde stad met gezonde inwoners sneller realiseren, Groningen als Gezonde Stad doeltreffender profileren en zo ook gemakkelijker de samenwerking met andere steden aangaan.

Missie

Het winnen van het aantal gezonde levensjaren: we willen in Groningen de algemene Healthy Ageingdoelstelling van de EU, Noord-Nederland en Europa sneller realiseren.

Landelijk willen we ons profileren als de Gezondste Stad van Nederland.

Doelstelling

Verkleinen van gezondheidsverschillen tussen groepen inwoners en wijken in de stad.

- Door gezondheid en welzijn als uitgangspunt te nemen bij de sociale en fysieke ontwikkelingen.
- Door structureel te investeren in de ruimtelijke en sociale randvoorwaarden voor een gezonde, aantrekkelijke leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeting, onze inwoners stimuleert tot gezonde keuzes en een actieve levensstijl.
- Door in te zetten op preventie en jongerenparticipatie, signalen tijdig op te vangen, te normaliseren en de keten van zorg en veiligheid te versterken.
- Gekoppeld aan onderwijs en onderzoek, gebruik makend van expertise kennisinstellingen.

Subdoelstellingen

- Het vergroten van de werkgelegenheid, verlaging van het aantal bijstandsuitkeringen.
- Het verkleinen van de sociaal-economische verschillen in de stad: een goede gezondheid is immers van grote invloed op maatschappelijke participatie, het voltooien van een opleiding, het vinden van werk etc.
- Een stad te zijn waar onze kinderen gezond en veilig kunnen opgroeien in een stimulerende omgeving.
- Daling van het aantal mensen in de bijstand.
- Verlaging van het percentage kinderen dat in armoede opgroeit.
- Het stimuleren van economische activiteiten die innovatie en bedrijvigheid combineren met gezondheid en zorg voor de stad. (Triade, R&D-Hotel, Life Cooperative.)

Resultaten

- Een stad met gezondere inwoners: stijging van ervaren gezondheid, kwaliteit van leven, en geluk, waarin de gezondheidsverschillen tussen wijken en groepen zijn verlaagd.
- Verhoging van het subjectieve veiligheidsgevoel, hoge waardering sociaal leefklimaat.
- Verhoging van de werkgelegenheid.
- Het voorkomen van ongezondheid heeft een directe invloed op economische groei: een verbetering van de gezondheid leidt tot een reductie van de stijgende zorgkosten, vergroot de kansen op het voltooien van een opleiding, het vinden van werk en leidt dus tot een daling van uitkeringen.
- Actieve participatie van inwoners uit de wijk, de inwoners als regisseur bij de inrichting van de eigen leefsituatie en eigen leefomgeving.
- Een stad met kwalitatief goede, duurzame woningen die bewoners in staat stellen zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen en te participeren in de wijk.
- Verlaging van het percentage gebruikers WMO.

- Verhoging lidmaatschap sportverenigingen.
- Verlaging percentage vroegtijdig schoolverlaters.
- Een veilige omgeving voor wandelaars en fietsers, en ontmoetingsplekken in de openbare ruimte voor sport en spel.
- Naamsbekendheid van Groningen als de gezondste stad van Nederland (profilering)
- Een leefbare en aantrekkelijke stad voor alle leeftijden.
- Een stad waarin iedereen meedoet.

Indicatoren

In hoeverre een verbetering van de leefomgeving leidt tot een verbetering van de gezondheid is moeilijk te meten. De volgende meetinstrumenten zijn in ieder geval beschikbaar en kunnen worden ingezet om de effecten van een integrale gezondheidsaanpak te meten:

- de data die via de Wijkenquêtes, de Leefbaarheidsmonitor, Wijkkompas (tweejaarlijks, data over inwoners van de stad Groningen) en de Gezondheidsenquête (vierjaarlijks via GGD, voor de gehele provincie) worden verzameld:

Leefbaarheidsmonitor: een hogere waardering in de leefbaarheidsmonitor.

Gezondheidsenquête: een score van het ervaren van gezondheid en geluk (vierjaarlijks).

Om te meten of de doelstellingen zijn gehaald is het noodzakelijk een monitoringsysteem te ontwerpen dat voor een langere termijn (tien jaar) de resultaten van de integrale aanpak meet. De genoemde meetinstrumenten die nu beschikbaar zijn, meten over periodes van twee of vier jaar. Over een effectiever meetsysteem zullen we overleg voeren met de GGD, Bureau Onderzoek & Statistiek en de kennisinstellingen.

Relevante te gebruiken data uit de reguliere gebiedsonderzoeken betreffen o.a.:

Gebiedsindicator

Nr. 1 en 25: Werk en inkomen, GKBNWW 1-3 jaar, opleidingsniveau.

Nr. 3: Eenoudergezinnen, allochtonen, kansarme kinderen.

Nr. 5-9: Ervaren gezondheid, kwaliteit van leven, geluk, behoefte aan hulp.

Nr. 11: Mantelzorg geven en ontvangen.

Nr. 15: Kwaliteit woningen, WOZ waarde, corporatief bezit, verloedering.

Nr. 18: Inbraak, mishandeling, subjectief onveiligheidsgevoel, sociaal leefklimaat, contact burenen.

Nr. 22: Overgewicht volwassenen en jeugd, alcoholgebruik, lichamelijke activiteit.

Nr. 24: Percentage gebruik WMO.

Nr. 27: Percentage vroegtijdig schoolverlaters.

Nr. 29: Lidmaatschap sportvereniging.

Voor het project *Selwerd als Man made Blue Zone* (zie Uitvoeringsprogramma, bijlage 2) geldt het volgende. Om de effecten van de integrale aanpak in deze wijk te meten hebben gemeente en RUG/UMCG een call ingediend bij ZonMw, gericht op onderzoek van effectieve interventies om gezondheidsverschillen op lokaal niveau te verkleinen. Naast onderzoek op basis van kwantitatieve data zullen RUG/UMCG (als de call wordt gehonoreerd) voor het meten van concrete gezondheidswinst onderzoek doen met data van Zorginstituut Nederland/Vektis of via de preferente zorgverzekeraar die via een TTP (Trusted Third Party) kunnen worden geanalyseerd.

Daarnaast worden data verzameld om onderliggende verklarende factoren voor bepaalde trends te ontdekken en te begrijpen. Dit betreft met name kwalitatieve data, zoals interviews met stakeholders, gesprekken met bewoners (in-depth, in eigen context over beleven van de wijk), participatief veldonderzoek, en focusgroepen. De kwalitatieve data hebben betrekking op de emoties en cognities

over de eigen leefomgeving, de eigen (non)participatie, en over de bruikbaarheid van de modulaire arrangementen.

Stadsstrand bij het Infoversum, onderdeel van het Open Air Programma van Building The Future of Health in 2016. Het strand werd onlangs vergroot.

5. Operationalisering / Organisatie

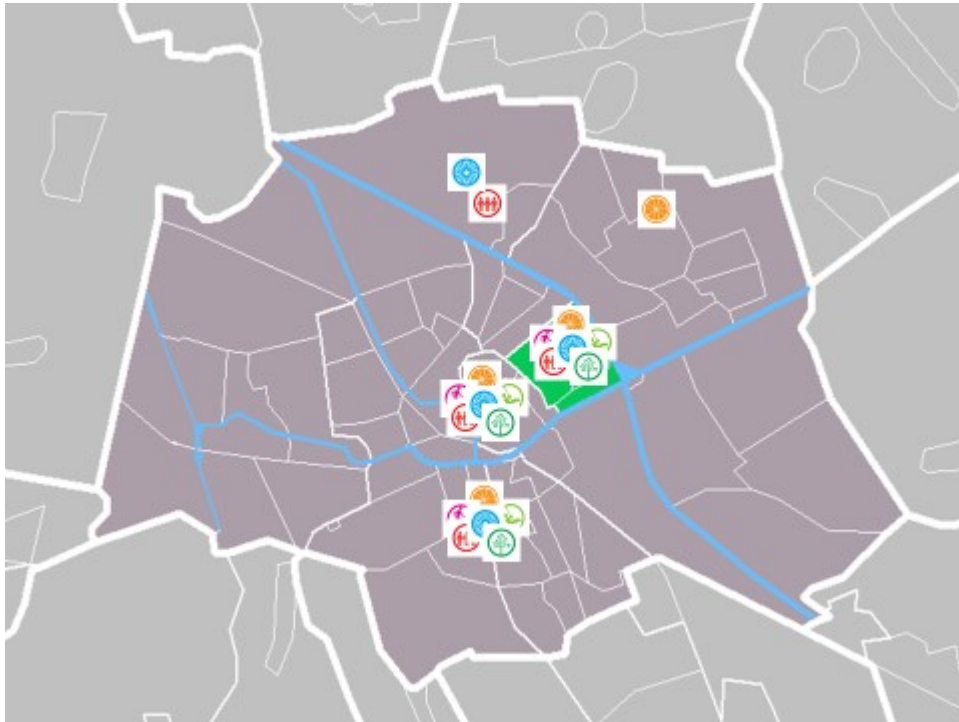
Na de vaststelling van de zes kernwaarden voor een Gezonde Stad is de volgende fase het specifiek maken wat de G6 in de stad betekenen. Hoe willen we de richtlijnen invulling geven, waar leggen we de accenten, welke projecten voeren we uit en welke fasering hanteren we?

De projecten en planning voor 2017 en verder worden beschreven in het bijgevoegde *Uitvoeringsprogramma*. Om er voor te zorgen dat de zes kernwaarden voor een Gezonde Stad ook daadwerkelijk het leidend principe worden in de Meerjarenprogramma's en het cement tussen de verschillende programma's (inclusief gebiedsprogramma's) gaan vormen, moeten 'de G6 in de haarvaten van de gemeentelijke organisatie terecht komen. Dit is een leerproces. Om onze doelstellingen te bereiken en de projecten in het Uitvoeringsprogramma te realiseren is het noodzakelijk dat een aantal mensen binnen de gemeentelijke organisatie tijdelijk een aanjaagfunctie gaat vervullen als projectleider en hiervoor ook voor een deel van de tijd wordt vrijgemaakt. Hiervoor hebben we een bedrag in de begroting opgenomen.

Deze projectleiders moeten er voor zorgen dat er een permanente verbinding tot stand komt tussen de gezondheidsgerelateerde meerjarenprogramma's, dat er voortgang wordt geboekt betreffende de in de Uitvoeringsprogramma gedefinieerde activiteiten en projecten, en dat er structureel en op strategisch niveau gebruik wordt gemaakt van het onderwijs en onderzoek van de kennisinstellingen; door bijvoorbeeld het organiseren van expertmeetings, werkbezoeken, deelname aan calls en Europese en landelijke netwerken, citydeals met andere steden etcetera.

Dit betekent dat we de komende jaren moeten investeren in het communiceren van de Healthy Ageing Visie. We zullen de 'best practices' van Groningen als Gezonde Stad actief uitdragen en rond dit onderwerp een structurele verbinding tot stand te brengen met de wetenschappers en lectoren van de kennisinstellingen (inclusief WIJS en de zes Wetenschapswinkels). Voor het bewerkstelligen van

structurele ontmoetingen tussen de kennisinstellingen, gemeente en andere partners rond het thema Gezonde Stad organiseren we jaarlijks een aantal Masterclasses waarin medewerkers van de kennisinstellingen colleges verzorgen voor ambtenaren van de gemeente.

Een geleidelijke en organische verankering van de G6 in de stad.

5.1 Projectorganisatie

Voor de verdere uitwerking van de strategische agenda en een goede, structurele verankering in de organisatie(s) zullen aanjagers/projectleiders een projectorganisatie inrichten.

De bestaande gemeentelijke regiegroep Healthy Ageing vormt hiervoor de basis. Naast dit overleg wordt er een Regiegroep Projecten opgestart, waarin ook een vertegenwoordiging van de kennisinstellingen plaatsneemt, om de voortgang van de projecten in het Uitvoeringsprogramma te begeleiden. Het strategische Healthy Ageing overleg, bestaande uit de burgmeester, de coördinerend wethouder Healthy Ageing, de directie van de GGD, de directie van het Center of Expertise Healthy Ageing (Hanzehogeschool), de directie HealthWise (RUG), directie Healthy Ageing Team UMCG en directie HANNN wordt gecontinueerd in de vorm van een regiegroep. De (bestaande) stuurgroep Akkoord van Groningen vormt de stuurgroep.

Voor de kosten van drie aanjagers/projectleiders vanuit de organisatie is vanaf 2018 (voor 1,5 dag per week) is een structureel bedrag begroot van € 120.000,- begroot. Daarnaast is een bedrag voor communicatie begroot, eveneens afkomstig vanuit de eigen organisatie.

Vanuit de Concernstaf/team strategie neemt vervult één van de medewerkers tijdelijk een aanjaagfunctie als programmamanager/coördinator.

5.2 Partners

De Akkoordorganisaties en HANNN zijn de initiatiefnemers voor de strategische Agenda.

Naast een brede vertegenwoordiging van bovengenoemde organisaties zullen wij bij het vervolg en de verdere uitwerking partijen als de provincie, het Martiniziekenhuis, Menzis, FC Groningen, het MBO, O2G2, VCOG, SKSG, KidsFirst, sportverenigingen, de Wij-Teams, Verslavingszorg Noord-Nederland, de Groninger Apothekersvereniging, Platform GRAS, de Koepel Economische Agenda, Life Cooperative, woningbouwcorporaties, het Zorg Innovatie Forum, de Groninger City Club, het Groninger Forum en – last but not least – de inwoners van onze stad - betrekken, zodat de strategische Healthy Ageing Agenda breed landt in de stad en regio.

Partners

6. Communicatie profilering: voorbeeldprojecten in de etalage

De stad Groningen heeft een uitstekende basis om zich als Gezonde Stad te ontwikkelen. Binnen de gemeente, de RUG, het Center of Expertise van de Hanzeschool Groningen en het Healthy Ageing Team van het UMCg worden vele (onderzoeks)projecten en activiteiten ontwikkeld die direct gerelateerd zijn aan het thema Gezonde Stad. Hiermee lopen we landelijk gezien voorop maar we profileren ons er niet mee.

We willen de zichtbaarheid en de profilering van Groningen als Gezonde Stad vergroten en de zes kernwaarden landelijk promoten. We zoeken een verbinding met andere steden aan die zich als Gezonde Stad profileren (Utrecht, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Eindhoven). We roepen zoveel mogelijk andere partijen in de stad op om zich bij deze ambitie aan te sluiten, zodat we deze boodschap met zoveel mogelijk andere partners kunnen uitdragen.

Wij willen de Healthy Ageing Visie en de G6 structureel verankeren in de gemeentelijke beleidsprogramma's en in de organisaties van onze partners, zodat het netwerk voor een gezonde stadsontwikkeling zich kan uitbreiden en andere partijen zich kunnen aansluiten.

De communicatie van de zes kernwaarden en voorbeeldprojecten loopt via de bestaande campagnes: *Groningen, City of Talent* en de eigen communicatiekanalen van de Akkoordpartners en HANNN. Daarnaast liften we mee op de campagne van de *Alliantie Nederland Rookvrij!* Wij hebben ons samen met een groot aantal andere organisaties in de stad bij deze alliantie aangesloten (zie Uitvoeringsprogramma).

Onze communicatie is gericht op:

1. structurele verankering binnen de eigen gemeentelijke organisatie en beleidsprogramma's.
2. structurele verankering van het Gezonde Stad Perspectief in onze (Akkoord)partnerorganisaties.
3. structureel draagvlak creëren in de wijken, gerelateerd aan actief burgerschap en bij andere organisaties.
4. profilering van Groningen als Gezonde Stad in Den Haag en Brussel: het opzetten van een gezamenlijke Healthy Ageing lobby in Den Haag en Brussel en deze verbreden van een op

kennis- georiënteerde agenda naar een profiel van Groningen als proeftuin voor gezonde verstedelijking. Daarvoor is het nodig dat Groningen een aantal voorbeeldprojecten in de etalage kan zetten en die ook aantrekkelijk kan presenteren.

Voor een structurele inhuur van de afdeling communicatie van de gemeente (1,5 dag per week) is en bedrag van € 35.000 begroot (zie begroting).

Uitvoeringsprogramma (zie bijlage 2)

De in het bijgevoegde Uitvoeringsprogramma opgenomen projecten zullen in eerste instantie als voorbeeldprojecten in de etalage worden gezet, waarbij de Akkoordpartners en HANNN gezamenlijk de afzender zijn. Deze lijst is flexibel en zal al werkende weg worden uitgebreid.

De meest in het oog springende voorbeeldprojecten die in 2017 als vliegwiel moeten gaan dienen zijn:

- Een pilot-Blue Zone Wijk: te beginnen met Selwerd, later uitgebreid met Oosterparkwijk en andere wijken (waarbij een actieve betrokkenheid van bewoners een voorwaarde is), verbonden met onderzoek naar het verkleinen van de sociaal-economische gezondheidsverschillen (meten van resultaten van de interventies over een lang termijn).
- De grote stedelijke projecten: Binnenstad (met als eerste Westerhaven, A-straat, Brugstraat), Stationsgebied, Zuidelijke ringweg.
- Profileren van Groningen als stad waar een rookvrije generatie opgroeit.
- *Practice what you Preach*: een gezonde werkomgeving bij de gemeente.
- Healthy Ageing Week, oktober 2017.
- De 'best practices' van Groningen als Fietsstad.
- Prijsvraag *Who Cares* in de Oosterparkwijk voor vernieuwende woon- en zorgconcepten voor ouderen.
- De verdere ontwikkeling van het Europapark als gezonde omgeving: de plannen voor een sportieve inrichting van een aan te leggen park (waarvoor de gemeente samenwerkt met het Noorderpoortcollege) is als casus ingediend in het kader van een Europese subsidieaanvraag samen met de Hanzehogeschool (Communities of Practice 4 Healthy Lifestyle (CoP4HL)). Bij de call zijn ook bedrijven betrokken: Sveco en Plaza Sportiva. In een volgend stadium zullen we ook de Noordelijke Online Ondernemers, Q4 en de DUO betrekken.
- Deelname aan de call 'Healthy Lifestyle Innovation Quarters for Cities and Citizens' van EIT (European Institute of Innovation and Technology) met het UMCG. Doel is door middel van het vormen van fora tijdens grote evenementen ontmoetingen tussen kennisinstellingen, bedrijfsleven en burgers te organiseren. Thema: het stimuleren van een gezonde en actieve levensstijl.
- Groene daken: subsidieregeling voor particulieren om daken te vergroenen en zo bij te dragen aan een goede waterberging en een gezonde luchtkwaliteit.
- Het Zuiderplantsoen tussen oude Winschoterdiep en de Hereweg als de ringweg verdwijnt onder de grond. Boven op de weg komen drie viaducten (deksels). Op een van de deksels komt een nieuw park: het Zuiderplantsoen. Dit nieuwe plantsoen verbindt de Oosterpoort, de Linie, de Herewegbuurt en Helpman weer met elkaar. Het park vormt straks samen met het Sterrebos en de kantoortuin van het DUO-gebouw het Zuiderplantsoen. Het park is uitsluitend toegankelijk voor voetgangers en fietsers.
- De beste voorbeelden van de Eetbare stad.
- Het land-art park in Meerstad van 10 hectare. Dit glooiende, groene gebied moet een levendige ontmoetingsplek aan de rand van Groningen worden. Sport, spel, cultuur en festivals krijgen hier volop de ruimte. De verwachting is dat het park eind 2018 klaar is.

7. Financiën / Begroting

De uitvoering van de projecten in het Uitvoeringsprogramma kunnen voor een belangrijk deel uit de reguliere budgetten worden gedekt (mits de raad die jaarlijks beschikbaar stelt).

Om deze nieuwe aanpak en werkwijze te laten slagen, is het noodzakelijk om voor de periode 2018-2022 te investeren in het verankeren van de zes kernwaarden in de organisatie en in de verschillende programma's en projecten, en in het profileren van Groningen als Gezonde Stad (het etaleren van een aantal voorbeeldprojecten). Praktisch betekent dit het opzetten van een projectorganisatie met een aantal interne projectleiders als aanjagers, het intern inhuren van ondersteuning vanuit de afdeling communicatie voor de profilering van de ambities rondom de Gezonde Stad. Ook voor de uitvoering van de projecten uit het Uitvoeringsprogramma 2017 zijn incidenteel extra middelen noodzakelijk (uitvoeringskosten).

De extra incidentele middelen voor 2017 (totaal € 160.000,-) dekken we uit een aantal reguliere budgetten: Gebiedsbudget (algemene deel) € 40.000,-; Gezondheidsbudget Samen Gezond in Stad, € 40.000,-; Akkoord van Groningen, City of Talent, € 80.000.

De Healthy Ageing Visie vormt de basis voor het nieuwe gezondheidsbeleid (2018-2022) waar de raad overeenkomstig de Wet Publieke Gezondheid in het najaar over zal besluiten. Wij zullen de komende maanden een nieuw gezondheidsbeleid ontwikkelen voor de periode 2018-2022, dat de landelijke GIDS-middelen voor de publieke gezondheidstaken, het uitvoeringsprogramma sport en de de Healthy Ageing Visie verbindt. Hier zal de raad in het najaar van 2017 een besluit over nemen.

Uitvoering projecten Uitvoeringsprogramma 2017

Begrotingsonderdelen	2017	Dekking 2017 incidenteel
Werkbudget		
Bureaunkosten projectorganisatie Vergaderkosten, reis- en verblijfkosten	5.000	
Organisatie Startconferentie 6/4/16	5.000	
Ureninzet projectorganisatie		
Inhuur communicatie 1,5 per dag per week	35.000	
Aanjaagfunctie/projectleiders DMO en SO voor 1,5 dag per week. Voor DMO extra capaciteit vanwege verbinden gebiedsteams binnen DMO naar WIJ-Teams. Aanstelling van een Trainee Healthy Ageing.	10.000	
Uitvoering projecten, proceskosten, expertmeetings, activiteiten		
Proeftuin Blue Zone Wijk Selwerd.	5.000	
<i>Grote stedelijke projecten:</i> Binnenstad Stationsgebied Zuidelijke ringweg	NTB	
Healthy Ageing Week	80.000	Akkoord van Groningen (is toegekend)
Gezonde werkomgeving Gemeente	NTB	Ten laste van reguliere budgetten bedrijfsvoering.
Rookvrije generatie communicatie via CoT Zichtbaarheid in de stad	5.000	
Deelname Europese Calls Communities for Practice 4 HL, i.s.m. Hanzehogeschool (HG). Honorering van de call levert gemeente/HG 50 K op, matching door gemeente/HG: ureninzet		
Communicatie		
Productie filmpje, animatie Overig publiciteitsmateriaal Presentatiemateriaal roadshow, expertmeetings, colleges (masterclasses Gezonde Stad)	15.000	Gemeente
Totaal	160.000	
Dekking	80.000 40.000 40.000	Akkoord v. Groningen Gezondheidsbudget Gebiedsbudget

--	--	--